

టమ్.

భాషా శాస్త్రమాల. ౫

సభారంజనము.

035, INMV, 1
NA

269.

౯.

మక్కపాటి వేంకటరత్నకవి.

035, 1NMY, 1 8164
NA

Mukupāti' Venkatartha
Sabharaṇānam

— 8164

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

Please return this volume on or before the date last stamped
Overdue volume will be charged 1/- per day.

[illegible]

035, 1NMY, 1 8164
NA

Mukupāhi' Venkatartho
Sabharañānamy

శారదారత్నమాల. ౫

సభారంజనము.

మక్కపాటి వేంకటరత్నకవి.

వెల ఆటల అక్షరాలు.

035,1 NMV,1

NA

JAGADGURU VISHWARADHYA
ANA SIMHASAN DIANAMANDIR
LIBRARY

Kangamawadi Math, Varanasi

Acc. No. 8164

సర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్తకు చెందియున్నవి.

ప్రీతి క.

జగద్విభ్యాతుఁడగు శ్రీమదప్పయ్యదీక్షితుని మనుమఁ
 డును శివలీలార్ణవ గంగావతరణ నలచరిత్రేత్యాదిశతాధిక
 గ్రంథకర్తయు మఖయు శైవదీక్షాపరుఁడును నగు మహాశవి
 శ్రీసీలకంఠదీక్షితునిఁ దుదకు విని యైన నెఱుంగని సారభాషా
 భ్యాసకు లుండరను టతిశయోక్తి కానేరదు. ఆ మహాశవి
 నుభాషితశతకత్రయ మను పేరఁ గలివిడంబనము, సభారంజ
 నము, వైరాగ్యము నను ద్విశతశ్లోకములను భర్తృహరివలె
 వృత్తములలోఁగాక పాతకసుబోధార్థ మనుష్టవచనస్సులో
 నాతికఠినముగను మృదుమధురముగను రచించి సార
 భారతి నలంకరింపఁజేసెను. ఒకప్పు డొకమిత్రుఁడు “సీలకంఠ
 దీక్షితునిలఘుకావ్యము” లనుగ్రంథ మొందు నా కొసంగి
 యుండెను. మిత్రిదత్త మగుపొత్తము నట్లే భాండాగార
 మునఁ జేర్చక గ్రంథాదియందే కూర్పఁబడిన కలివిడంబన
 శతకమును జదువ మొదలిడితిని. చదువుచున్న కొలఁదియు
 నీ శతకత్రయంబును దెనిఁగింపవలయు నను నారాట మెక్కుడై
 తుద కిగ్రంథరూపముం దాల్చినది. ఈ శతకత్రయంబును
 నొకటిగఁజేర్చి ముద్రింపించుటయే నా యభిప్రాయ మైనను
 గారణాంతరములవలనఁ బ్రత్యేకించి ముద్రించు టావశ్యక
 మయ్యె. మహాశవి రసపుష్టియు భావశబలతయు రసికులు
 గాంచి యానందించెదరుగావుత మని మూలశ్లోకములును

నిందుఁ జేర్చఁబడినవి. రసికుల యానందమే ప్రతిఫలముగాఁగల
నా యీ వ్యవసాయము కొంతవఱకేనియు ఫలవంతమైనచో
నే ధన్యుడను. మహాకవి కాలచరిత్రాదికములను గ్రంథాంత
రమున విఫలముగఁ జర్చింపఁ దలఁచుఁగొన్నవాఁడ నగుట
నిపుడు మానితిని.

అనమనమూరు

అగ్రహారం

ఈశ్వర శ్రావణము.

ఇట్లు

బుధవిధేయుఁడు

మక్కపాటి వేంకటరత్నకవి.

మంగళాచరణము

అమృతరుచిరంబు దివ్యగుణాలవాల
వాక్యగర్భిత మఖిలసేవ్యంబు సరల
చంపకామోదభరితంబు శస్త్రసాంద్ర
రామణీయక మీ కృతినౌజము దిటపు
గనుత మజరామరత కాలకాలుకరుణ.

కృతి సమర్పణము.

నీలకంఠమహాకవినిర్మితంబు
శ్రీ సభారంజనాఖ్యప్రసిద్ధశతక
రత్నమున కాంధ్ర మిది నాదురచన మెలమి
శివపదాబ్జాతభృంగ మై చెలఁగుగాత.

ప్రార్థన

నీలకంఠమహాకవినిరుపమాన
సత్యభారతి కంజలుల సంఘటింతు
నస్మదాననవీరమం దధివసించి
నవనవోజ్వలవాక్ప్రసూనములు గురియ.

విక్రయమునకు సిద్ధముగనున్న గ్రంథములు.

ద్రావదీమానసంరక్షణము (నాటకము)	రు. 1-0-0
కాశీసారము (శంకరాచార్యకృతికిఁదెనుఁగు)	0-4-0
చారుచర్య (క్షేమేంద్రునికృతికిఁదెనుఁగు)	0-6-0
శివధ్యానసుధానిధి	0-4-0

అచ్చగుచున్న గ్రంథములు.

సుభాషితరత్నమాల

పై రాగ్యము

కలివిడంబనము

సుభద్రాకల్యాణము

గంగాలహరి.

మక్కాపాటి వేంకటరత్నకవి

కవితావిలాసము

అనమనమూరు.

(via) ONGOLE.

M. S. M. Ry.

శుద్ధ పత్రము.

పుట	పద్యము	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
౧౬	౩౨	౧	అమృతాః	అమత్యాః
౩౧	౫౯	౧	దున్నుచందు	దున్నుచందు
౩౨	౬౩	౧	కప్రసూతే	కప్రసూతే
౪౪	౮౫	౩	దాన్వై	వాన్వై
౫౩	౧౦౩	౩	భూరమణును	భూరమణును
౫౫	౧౦౬	౩	కాంద్ర	కాంధ్ర

స భా ర ం జ న ము.

సభారంజనము.

షడ్జగదీవరిజ్ఞాన
మణితెరివ పణితై
స్తమ్భ శ్చిత్రై విఠానశ్చ
సభాకిమనభానతే

—

నన్తి సర్వావిధామత్యా
నసన్త్యేకేపశ్చితః
అసూయోజేవ లోకేన
కింతేన విషయేణనః.

3

ఉద్యస్త శతమాదిత్యాః
ఉద్యస్త శతమింద్రవః
సవినా విదుషాంవాక్యై
సశ్యత్యాభ్యస్తరంతమః.

౪

బహుభ్యో బహుబోధవ్యం
బహుభా బహువాసరా
బహుకల్పశతస్తాయ
లబ్ధం బహువిధంయశః.

—

౧

గీ॥ అభలకాస్త్రార్థ నిష్ఠాతు లైన విబుధ
సత్తములచేత నలరారు సభవిధాన
చిత్రిత స్తంభసువిలాస శ్రీవిరాజి
తం బగు సభాతలము శోభితంబు గాదు.

౨

గీ॥ వసుధలో సర్వవిధములవారు గలరు
గాని పండితుఁ డొక్కండు గలుగు టరిది
తాన భాస్కరరహితలోకంబుభాతి
కలుగ జేతత్ప్రదేశమువలన ఫలము.

౩

గీ॥ ఇనశతం బొక్కమా యదయించుగాక
విధుశతం బొక్కటను బ్రభవించుగాక
పండితుని తత్వవాక్పృథావత్తిలేక
తఱుగ దగుమాత్ర మేని యాంతరతమస్సు.

౪

గీ॥ జగమునను జరస్థాయి యశంబుఁ గూర్చు
దలంచువాఁడు బహుకాలము తత్పరతను
సత్సమూహంబు శుశ్రూష నలువవలయు
నెంతయో తెల్వితో జరియింపవలయు.

౫

౫

పాపాణాః సర్వా ఏవైతే
వద్దురాగేషు కో గుణాః
ప్రకాశః కల్పితతాస్తే
వరత్ర స స విద్యతే.

౬

బాత్యన్ధా బాతిబధిరా
బాతిమూకాశ్చ తే జనాః
సమ్యగారాధితా మైనా
సన్తో విజ్ఞానసింధవః.

౭

అపి మానుష్యకం లభ్యా
భవన్తి జ్ఞానినో స యే
పశుతైవ వరం తేషాం
ప్రత్యవాయాప్రవర్తనాత్.

౮

కిం పరోక్షం కిమధ్యక్షం
కిం లభ్యం కిం ను దుర్లభమ్
సర్వామైంద్రియికం వస్తు
సర్వాం కరగతం సతామ్.

౯

౫

గీ॥ సర్వ మారయఁ బాపాణబాతియె కద
వనజరాగంబునం దేమిగొనము కలదు?
అన్యపాపాణనిచయంబునందు లేని
హృద్యతమ మైన శేష మొం డెనఁగుదాన.

౬

గీ॥ అనితవిజ్ఞానసింధువు నైన బుధుల
దెలిసి వారి నారాధింపఁ దలఁచ రెవరు
వారె నూ జనుమాంధులు వారెజన్మ
బధిరులును పుట్టుమూఁగలు వారె ధరణి.

౭

గీ॥ ధరణి నెవ్వఁడు మాన వత్వమును గనియు
జ్ఞానసము పార్జ నైకయత్నమున మనఁదో
వానికన్నను బళుతయే వరము తలఁచ
బ్రౌత్యవాయా ౭ ప్రవర్తనత్వంబు చేత.

౮

క॥ ఇది సులభం బిది దుర్లభ
మిది యధ్యక్షంబు మఱియు నిది కాదనిలే;
దెది యైందియికంబగున
య్యది యెల్లను బండితునకు హస్తగతం బా.

౫

తత్రతత్రస్థితైర్జాన
కరణైరివవిగ్రహః
విద్యద్భిః శోభితేదేశ
స్థైర్విహీన స్వయంగలః

౧౦

సావరా జజ్ఞమా మత్యా
బ్రాహ్మణా మునయః సురాః
శివ ఇత్యవ్యమీ ఖేదా
శ్చిదుత్కృష్టానిబన్ధనాః.

౧౧

విద్యుజ్జలధరో వృష్టి
శ్చంద్రాకోకా సాగరా ఇతి
సర్వామద్భుతమజ్ఞానాం
జానతాం తు న కించన.

౧౨

అమరీమసమచ్ఛద్య
మకేయమతిసుందరమ్
అదేయమప్రతిగ్రాహ
మహూజ్ఞానం మహాధనమ్.

౯

గీ॥ అచ్చటచ్చటజ్ఞానేంద్రియములు గలగు
విగ్రహము శోభిలెడునట్లు విబుధజనము
లటనటఁ జెలంగు జేశ మత్యంత మలరు
లాతి జేశ మమంగళాస్వీత మగును.

౧౦

గీ॥ సావరములును జరములు జనులు జగతి
సూరులు ఋషులును దివిజులు పురహరుండు
న నిడుభేదము చిత్పరభావతిశయతఁ
గలిగినదిగాని వేటొండు గాదునుమ్ము.

౧౧

గీ॥ చంచలమును సూర్యుండును బండ్రిఁ దబ్బి
జలధరాసారములు మూఢజనుల కద్భు
తమును గూర్చెడుగాని సుంతయును బ్రాజ్ఞ
జనులకు వికారమును గూర్చఁజాలవెచ్చుడు.

౧౨

గీ॥ కరము సుందర మప్రతిగ్రాహ్యమల
మొరుల కీరాని దెప్పు దెవ్వరికి నేని
విశ్రయింపగరానిది విగతదోష
మరయ విజ్ఞాన మనెను మహాధనమ్ము.

౧౩

సందర్భశక్తి హీన నాం
శబ్దాభ్యాసో వృధాశ్రమః
ముగ్ధాని 'లబ్ధ్వా పుష్పాణి
ముడ్డితః కింకరిష్యతి?

౧౪

శాస్త్రేషు దుగ్రహాః ౨ వ్యథాః
స్వదతే కవిసూక్తిషు
దృశ్యం కరగతం రత్నం
దారుణం ఫణిమూఢాని

౧౫

అంజన్యం వ్యవహారాణా
మాజ్ఞానం పరమధియామ్
స్వాతంత్ర్యమపి తస్మైషు
సూతే కావ్యపరిశ్రయః

౧౬

పాహిత్యవిద్యాహీనానాం
సర్వాశాస్త్రవిదామపి
సమాజం పరిఃశ్యన్తి
సమజం బుద్ధిశాలినః

౧౭

౧౩

గీ॥ సరససదర్శనీనుల శబ్దసేవ
సంతతంబును నిష్ప్రియోజనమునుము
ధారణార్థంబులు మనోజసారథంబు
లలరుదండలు వట్టినన్యాసి కేల?

౧౪

గీ॥ అరయశాస్త్రాళి దుర్గాహృ మైనవిషయ
మెలమిఁ గవిసూక్తి నాస్వాదలలిత మగును.
ఫణిఫణాగ్రస్థితంబు భీషదముగాని
కరమునందున్న మణి మనోహరముగాదె?

౧౫

క॥ మనుజునకు బుద్ధిసూక్ష్మత
యును వ్యవహారమున నేర్పు యోజనముల నె
క్కిను స్వాతంత్ర్యము నలవడు
ననయము సత్కావ్యసమ్యగభ్యాసమునక.

౧౬

గీ॥ ఇతరశాస్త్రాబు లభిలంబు నెఱిగికొన్న
యేని సాహిత్యవిద్యావిహీన మైన
యా సమాజము సమజమ ట్లాత్మ నెంత
రనయమును శేముషీధను లైన వారు.

౧౭

అశిషి తానాం కావ్యేషు
 శాస్త్రాభ్యాసా నిరర్థకః
 కిమస్త్వనువసీతస్య
 వాజపేయాదిభిర్ముఖైః

౧౮

అన్ధా విద్యజ్ఞనైహీనా
 మూకా శవిభిర్ఘ్రితా
 బధిరా గాయకైహీనా
 సభా భవతి భూభృతామ్.

౧౯

సాహిత్యాదపి శాస్త్రాణి
 విశిష్టానీతి చేన్మతిః
 తతోఽపి నేదాధ్యయనం
 తతోఽపి శివకీర్తనమ్

౨౦

సత్త్వశ్వాః సన్తు మాతృజ్ఞాః
 సన్తు యోధాః సహస్రశః
 నారేంద్రాణాం విశేషేణ
 స వినా కవినా యశః

౧౦

౧౭

గీ॥ కావ్యముల శిక్షి తాత్పర్యంబు గాని వాని
కళలకాస్త్రాభ్యసనము నిరర్థకంబు
వాజపేయాదిమఖములవలన నేమి
యనువుపడఁగల దనుపనీతునకు జూడ.

౧౮

గీ॥ వసుమతీపాలకుని సభాభవనసీమ
కవివరేణ్యులులేక మూఁగయును గాయ
కాగ్రణులులేక బధిరంబు నఖలకాస్త్ర
విదులు వెలిగఁగ నంధ మై వెలయు నకట

౧౯

గీ॥ జగతి సాహిత్యమునకంటె శాస్త్రచయము
సరసనీతిదమంచు నెంచంగ నైన
నంతకంటెను వేదాధ్యయనము వరము
దానికన్నగిరిశక్తి రసము ఘనము

౨౦

క॥ వేలకొలంది గజంబులు
వేలు తురంగములు మఱియు వేలు భటులు భూ
పాలునకుఁ గలిగె నేనియుఁ
బోలఁగ కవిలేక కీర్తిపానఁగ దెచ్చుదునే.

౧౧

౨౧

కాణాః కమలవత్కాః
కదయాః కల్పశాఖాః
కాతిరా వికృతాదిత్యాః
కవిద్యుగోచరంగతాః

౨౨

పారదేశ్యం పృథాదాస్యం
పంచానామేశదారతా
పాండవానామభూత్కీర్త్యై
పాలశర్యకవేగిరా.

౨౩

జానాతే యన్న చన్ద్రాకా
జానతే యన్న యోగినః
జానతే యన్న భగోఽపి
తజ్జానాతి కవిః స్వయమ్

౨౪

సర్వాసామపి విద్యానాం
సాహిత్యం హి కవేః పరమ్
సాధారణ్యేఽపి యత్యైవ
సారస్వతపదం ధృవమ్.

౨౫

౨౧

గీ॥ సత్కవీంద్రుని దృష్టిప్రసార మెనసి
విశ్రమాఁత్యుఁ డయ్యెడుం బిరికివంద
అమరపాదప మగును లభాగ్రసరుఁడు
పుండరీకాక్షుఁ డయ్యెడుం బుట్టుగ్రుడ్డి.

౨౨

గీ॥ పాఁడవుల కేకదారత్వపారదేశ్య
దాన్యము లమేయనిందాన్యదములె యైన
వ్యాసకవిరాజసిద్ధవాక్యములవలన
ననితరోదాత్తకీర్తిసాధనము లయ్యె.

౨౩

గీ॥ సూర్యచంద్రులెద్దానిని హడలేరొ
పరమయోగీంద్రులెద్దాని సరయలేరొ
ఎట్టిదాని, సర్వజ్ఞుఁడు నెఱుంగలేఁడా
అట్టిదానిని సుకవి తా సరయఁగలఁడు.

౨౪

గీ॥ ఎల్లవిద్యలయందు సాహిత్యమొకఁ డె
ప్రాణవద మైనయది కవివరుల కవని
వదము “సారస్వతం” బొకపాటి యైన
నెల్లయందునఁ ధృవము సాహిత్యమందు.

౧౩

౨౫

నామరూపాత్మకం విశ్వం
దృశ్యతే యదిదం ద్విధా
తత్త్వాద్యస్య కవివేదా
ద్వితీయస్య చతుర్ముఖః

౨౬

నాదాతవ్యం న దాతవ్యం
న కర్తవ్యం చ కించన
సాస్త్యమేకం ప్రయోక్తవ్యం
సర్వం తస్య వశే జగత్.

౨౭

అగ్నిజ్ఞోమే కిముక్త్యే కిం
కిమాజ్యే కిం రథస్తరే
స్తుతిరిత్యేవ హృష్యంతి
సర్వాన్ అపి దేవతాః

౨౮

న జాతిరూపకమాణి
దృశ్యస్తే మృదుభాషిణి
వక్షిణో ములినాస్తత్ర
వగ్రభుష్టా నిదశ్శామ్.

౧౪

—౨౫

గీ॥ దృశ్య మగు విశ్వ మఖిలంబు ద్వివిధ మగుచు
సలరుచుండెడు నామరూపాత్మకముగ
దాన నాద్యంబునకును సత్కవి ద్వితీయ
మునకుఁ దలపోయఁ బర మేష్ఠియును బ్రణేత.

—౨౬

గీ॥ ఈయ నక్కటలేదు గృహింపవలసి
నదియులే దేమి చేయ నైనదియు లేదు
సాంత్యనోక్తులు బల్కిన జాలు లోక
మఖిల మాజ్ఞానునర్తి యౌ నపారహంబు.

—౨౭

క॥ ఇల నగ్నిహోమోక్త్యం
బులనాద్యరథంతరములఁ బొనరునదేమి!
లలి నాత్మస్తవ మనియే
యలరుట సర్వజ్ఞ లయ్య నమరనరేణ్యుల్.

—౨౮

గీ॥ జాతిరూపక్రియాదు లెఁచకయ మధుర
భాషణునిఁ గూర్చి జగము సంతోష మొందు
బక్షిగణమున మలిన మా పరభృతంబె
దాని కరయంగ ప్రబలనిదర్శనంబు.

౧౫

౨౯

జిఘాంసంతోఽపి పశవో
రుదంతోఽపి స్తనంధయాః
ఘ్నంతోఽపి రిపవో యుద్ధే
వశమాయాన్తి సా స్వతః.

30

అధఃపానోఽపి మధురః
శబ్దో లోకప్రియః కరః
వీణావేణమృదంగాదీ
నృతోదాహరణాని నః

30

దాతుః ప్రతిగృహీతుశ్చ
యా హస్తావృత్తరాధరా
లియోరప్యృత్తరాధయణం
తాభ్యామేవోపపద్యతే.

31

అమృతాణాం సస్తు మత్యాణాం వా
చేతనాః సస్త్వచేతనాః
దానమేవ పురస్కృత్య
స్తూయన్తే భువన్తస్త్రిభిః.

౩౨

-౨౯

గీ॥ తననుజంపంగవచ్చు శాత్రువుఁడ యైన
మ్రొంగఁజెఁబడియెడు పుండరీక మైన
పోరువెట్టెడు చిన్నారీబుకుతఁ డైనఁ
బరమశాంతివహించు సాంత్యనముచేత.

30

గీ॥ అర్థసందర్భవిరహిత మైనయేని
మధురశబ్దము లోక సమ్మదకరంబు
వేణువీణామృదఃగాదివివిధవాద్య
నిస్వనంబులె తలఁప దానికిని సాక్షి.

31

గీ॥ తనర నిచ్చెడు మఱి బుద్ధికొనెనువారి
యొత్తరాధర మగు కరయుగ్మకంబె
తలఁపఁగా వారి యొత్తరాధర్యభావ
ములను విశదీకరింప నెవ్వడును బాలు.

32

క॥ సుర లైన నరులె యైనను
సీరచరముల నేది యైనఁ జింతింపంగా
వరదానపురస్కృతి మై
కరము నుతింగ నెను ముజ్జగంబులచేతగా.

౧౭

దేయద్రవ్యమియత్తా వా
దానోత్కృష్టే స కారణమ్
కిం త్వవచ్ఛేరరాహిత్యం
ధనదాంబుడయోరివ.

3౪

దదాతిరాదదాతిశ్చ
ద్వావేతే పరమాద్భుతే
యయోః స్వామ్యం చ దాస్యం చ
లీలామాత్రవిజృమ్భితమ్.

35

దోషా అపి గుణాయస్తే
దాతారం సముపాశ్రితాః
కాలిమానం కిలాలవృప్య
నీలమేఘ ఇతి స్తుతిః.

3౬

కిం దాతురఖలైర్దోష్టైః
కిం బుభ్రస్యాఖలైర్గుణైః
న లోభాదధికో దోషో
న దానాదధికో గుణః.

౩౩

౪। ధన మీఁదగ్గది తలఁచగా
 ధనపడిమితి దానసారతకు హేతువుగా
 దనయం బిఁక నే మనఁగా
 ధనదునివలె నబ్దమట్లు తగ నిచ్చుటయే.

౩౪

గీ। స్వామ్యదాస్యఃకు లవని నెవ్వని వైన
 చిత్త్రీలీలావిలాసవిజృంభితములొ
 అట్టి దానంబు స్వీకార మనెడు రెండు
 సహా పడికింపఁగాఁ బరమాద్భుతములు.

౩౫

గీ। అవగుణము లేని దాతసమాశ్రియమున
 షహితగుణపుంజ మగుచు నిష్కాహిఁ దనర్పు
 నంబుదాలంబకాళిమ నార్యజనులు
 నీలవర్ణం బటంచు వర్ణింతురొగాదె.

౩౬

గీ। ఎన్ని సుగుణాలు లోభియందున్న నేమి
 యెన్ని దుర్గుణములు దాత కున్న నేమి
 పరమదోషము లేదు లౌభ్యమునకన్న
 దానమునకన్న గుణము నిద్ధరణి లేదు.

అథాః సాధారణా ఏవ
విముజ్యస్తే స్వభావతః
మమతాం త్యజ్యతాం తేషు
మహమత్పద్యతే యశః.

3౮

మృతోఽవ్యధానా న మోక్ష్యామి
బధ్వా నేష్యామి మూఢాని
ఇతి చేత్సుదృఢోలోభః
పాతేఽదేయమశక్కితమ్.

3౯

పప్తిదేశాంతరే లభ్యా
శతం దత్వాత్ర నైగమే
పాతేఽత్వేకమిహాత్సర్య
పరతానంతమాప్యతే.

౪౦

కో దత్తే క ఇవాదత్తే
స్వాదృష్టం స్వేన భుజ్యతే
ధీశేదమాత్రే వాత్మత్వే
క్లిశ్యంతే కృషణాః కియత్.

గీ॥ ఒక్క యెడనుండి ధనము వేటొందుకడకు
దటలుచుండుట నిర్వసాధారణంబు
దానిపైని మమత్వంబు మాన నైనఁ
గలిగెడు దిగంతవిశ్వాతలలితకీర్తి.

3౮

గీ॥ బొక్కనము నెత్తిపైఁగొంచు బోదుగాని
చావ నైనను నే విడఁజాల ననెడు
గట్టిలోభంబె కల దేని కలధనమ్ము
పాత్రులకు నిమ్ము సందేహపడక వేగ.

3౯

గీ॥ వృద్ధికరునకు నిచట వేయింటి నిచ్చి
యలువదిటిఁ బొందఁదగును దేశాంతరమున
నిచట యోగ్యున కొకరూప్య మీయఁ బరము
సం దనంతముగాఁ బొంద నగునునూనె.

౪౦

ఉ. హెచ్చొ లవంబొ యెవ్వనియదృష్టము వాఁడు భుజిం
చుగా కెవం ♦ డిచ్చెడువాఁడు కైకొనున దెవ్వఁడు బుద్ధివిభేద
మాత్రమై ♦ వచ్చిన దాశృతాగరిమఁ బాయని కష్టపుఁ
బాటు నూనెడుం ♦ జచ్చినకట్టెనోలె విరసఁబుగ లుబ్ధుఁ
డదేమి చిత్రమో.

స్వాతంత్ర్యం యది చోరేషు
భోక్తృత్వం యది బంధుషు
నిష్కర్షే తు భ్రమః స్వామ్యం
తత్త్వత్వా లభ్యతాం యశః.

న ధైర్యేణ వినా లక్ష్మీ
న శౌర్యేణ వినా జయః
న జ్ఞానేన వినా మోక్షో
న దానేన వినా యశః.

స్వకీయాన్భుజ్జతే మత్స్యః
స్వాపత్యాని ఫణాధరాః
బలాబలవ్యవస్థేయం
బలిన స్వకుతోభయాః.

గురుం హత్వా దివం యాతి
తృణం ఛిత్వా పరతృణః
బలినాం దుర్బలానాం చ
శ్రుతయోఽపి ద్విధా స్థితాః.

౪౧

గీ॥ తలఁప చోరులకును స్వతంత్రులు కలదు
కలదు భోక్తృత్వ మల బంధుగణములకును
స్వామ్యమునయందు నిశ్చయత్వంబు భ్రాంతి
దాని విడ నైనఁ గలుగు నుద్దండకీర్తి.

౪౨

గీ॥ కలిమి పొనఁగదు ధైర్యసంకలనలేక
జయము కలుగదు శౌర్యవిస్తరతలేక
మోక్ష మబ్బదు జ్ఞానసంపూర్తిలేక
యశము సమకూర దురువదాన్యతయేలేక.

౪౩

గీ॥ మీనములు పెద్దయవి చిన్నవాని మ్రింగు
సంతతిని మ్రింగెడును బిలేశయగణంబు
ధారణి బలాబలవ్యవస్థయన నిదియె
బలముకలవాని కెందును భయములేదు.

౪౪

గీ॥ చెందుచున్నాఁడు దివము జేశికనిహంత
యెనయుచున్నాఁడు సరకము దృఢనిహంత
వేదజాలము సైతము ద్వివిధ మగుచు
వెలయు బలియురఁగూర్చి దుర్బలులఁగూర్చి.

సభారంజనము.

౪౧

బాధకా అపి లోకానాం
బలినో విభ్యతి స్వయమ్
సర్వం బలవతాం పథ్యం
భిషగ్భిరభిషేయతే.

౪౨

బలినో బలినః స్నిహ్య
స్యబలం తు నిగృహ్యతే
దావం దీపయతే చక్షోః
దీపం వ్యాసాన్తి మారుతః.

౪౩

శుభప్రార్థనాబలబాహి
లక్ష్యః శోయవివర్జితా
శోకేన దహ్యమానాస్తే
షణ్డే కులవధూనివ.

౪౪

సర్వత్ర లాల్యతే శూరో
భీరుః సర్వత్ర హస్యతే
వచ్యస్తే కేవలా మేమాః
పూజ్యస్తే యుద్ధదుర్మదాః.

౨౪

౪౫

గీ॥ భువన బాధాశరమ్ము లైనవియుగూడ
బలియురసుగూర్చి స్వయముగా భయముజెందు
గాననే పల్కుదురు భిషగ్వరులు సైత
మన్నియు బలాధికులకుఁ బథ్యంబు లనుచు.

౪౬

గం॥ బలియుఁడు బలియునితో నె
చ్చెలి యగు బలహీను దుగ్గించుఁ జింతింప మహా
బలుఁడు దవాగ్నిని రేచును
వలఁగొని దీపమ్ము నార్చినైచెడు నకటా.

౪౭

గీ॥ ప్రస్ఫుటోదాత్తవికృమరహిత యగుచు
లక్ష్మి భాగ్యానుసారత లబ్ధ యైన
వగపుచే సంతతము గృతేర్వమున సమయు
జగతి మంశాధముని కులసతియువోలె.

౪౮

గీ॥ సంస్తుతుం డగు సర్వత్ర శౌర్యశాలి
పంద యెల్లెడలను జూపఁబడుచు నుండు
నన్ని యెడలఁ బచ్యము కేవలాజగణము
పూజ్యములు యుద్ధదుర్మదములు దలంప

భాయాఁయాః సుందర స్నిగ్ధాః
వేశ్యాః సుందరో ధనీ
శ్రీజీవాః సుందర శూర
భారత్యాః సుందర స్ఫుటిః.

౫౦

న శౌయం శౌయ ముత్తేవ
స్తూయ తే బుద్ధశాలిభిః
కిన్తు నీత్యా సమాశ్రిప్తం
వాఙ్మిత్య మివ మేధయా.

౫౧

శౌయేణ లోక సేవ్యత్వం
శౌయేణ క్షితిసాలతా
శౌయేణ లభ్యః స్వగోఽపి
శౌయం కస్య న సాధనమ్

౫౨

సమరేషు సరేన్ద్రాణాం
సవనేషు ద్విజన్మనామ్
ప్రతికర్కసు నారీణాం
శౌయం భవతి భూషణమ్.

౪౯

౪౯| భవిష్యం పడవుండొయ్యలి
కిని శూరవండు లక్ష్మికిని ధీనిధి వా
గ్వసితామణికిని బ్రహ్మభా
వనుఁ డర్థాంగికిని హావవంతులు తలఁపఁ.

౫౦.

౫౦| అచితమనోజ్ఞవాచాలతాభియుక్త
శ్రేణుషినిబలె నీతిసంశ్లిష్ట మైన
శౌర్యము ను మిక్కుటముగఁ బ్రశంసనేతు
రఫగత'ఖలవిద్యారహస్యఘనులు

౫౧.

౫౧| అఖలజనపూజ్యుఁ డగును శౌర్యబుచ్చేత
భువనపాలకుఁ డగు శౌర్యముననుజేసి
స్వర్గభోగము లభియింపు శౌర్యయుక్తి
సాధనముగాదు చేనికి శౌర్య మవని?

౫౨

౫౨| పాటులకు మఖములను భూ
దారులకు స్సమరములను దరుణులకు నలం
కారములయందు శౌర్యం
బారయ వెలలేని భూష యగుచున్న దిలఁ.

శౌర్యే తుల్యే కథం పుత్రం
స్వామీ దాస ఇతి ద్విధా
అన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం
నీతిరి త్యవధాయకామ్.

న జయాయ స్వతఃశౌర్యం
కస్తు నీత్యో పబృంహితమ్
ప్రయః క్తం హి జయత్యస్త్రా
ప్రయోక్తా న స్వతః క్వచిత్.

ఇద మేవ పరం శౌర్యం
ఉపాయై స్త్రీభి రన్వితమ్
ఇద మేవ పరం మాఖ్యం
ఉపాయై స్త్రీభి రుద్భిషత్.

పరాక్రమంచే యద్దేషు
నమ మేనోధయే భటాః
విజయస్తేఽప్రపాయజ్ఞా
విజయస్తే తదుద్భుతాః.

౫౩

గీ॥ శౌర్య మభయత్ర తుల్య మై సాగుచుండ
స్వామిమును దాసుఁ డనుభేద మేమి కలదు?
అన్వయవ్యతిరేకము ననుసరించి
కలిగె నీభేద మన్యచు గాదునుమ్మా.

౫౪

గీ॥ అధికనీతిసమన్విత మగుచుగాక
శౌర్యము తనంత నెప్పుడే జయముఁ గొనదు
అస్త్రవిదుచేఁ బ్రయోగింప నగుచుఁగాక
యాస్త్రము తనంత నలుపునే యరివధమ్మ?

౫౫

గీ॥ సామదానభేదోపాయసహిత మైన
యదియె విలసిల్లుఁ బరమశౌర్యం బనంగ
నా యుపాయత్రయోద్భూతం బైన యదియె
పరమమార్భ్యంబునా నెన్నఁబడు ధరిత్రి.

౫౬

కం॥ ఇరువాగుభటులు ననిలో
నరిగాఁ జూపుదురు శౌర్యపారం బైన
వరియించు జయ ముపాయ
సిరులను దెలు నోటుపాటు చేరిభజించుకొ.

౫౭

కిం శాస్త్రో బహుధా భ్యసైః
కిం చాతుయోగ కిం ధియా
కిం శౌయోగ నివాయోగ
లలాటే చే స్న లిఖ్యతే.

౫౮

ఘటమానాః కుటుంబేషు
దదతీతి విపశ్చితః
మాధేషు సమతే లక్ష్మీః
అపహ దిప్తస్య చేష్టితమ్.

౫౯

తుల్యం కర్మ ని పృథగ్విం
తుల్యం శాస్త్రోక్త్య ధీయతే
ఉన్నజ్జ ని నిమజ్జ ని
దైవస్యై కస్య చేష్టయా.

౬౦

లుభ్యన్తి వితరన్తోపి
కుప్యన్తి సరశా పి
ముహ్యన్తి మతిమన్తోపి
భోక్తు భోగ్యవిపర్యాయాత్.

౫౭

మ॥ అనివార్యం బగు శౌర్య మేమిఫల మీయంబులు
చాతుర్య మే + మొనరించు ధిషణాబలంబు నెది
నేయుగ సర్వధాభ్యస్తయుల్ + ఘనశాస్త్రప్రచ
యంబు లెది పొనరంగఁజేయు ఫలంబునఁ + వన.
జాతప్రభవుం డెదేని లిఖయింపంగానిచో లేకముగ

౫౮

గీ॥ పాడితాగేసరులు కుటుంబములయందుఁ
గూడికొని యుండి యైన మిక్కుటముగాఁగ
నిచ్చుచున్నార లని రమియించు చుండు
సిరి జడులయందుఁ గాలదుచ్చేష్ట నకట.

౫౯

గీ॥ తుల్యముగ కష్టపడి భూమి దున్నచందు
నమముగా నభ్యసించు శాస్త్రముల నైన
కొండలు మునుగుచున్నారు కొందఁ జూచు
దేలుచున్నారు నిజనిజాదృష్టవశత.

౬౦

గీ॥ భోక్తృభాగ్యవివర్యయంబుననుజేసి
లోభి యయ్యెడు దానశీలుఁడు దలంప
సాగ్రహింపగుఁ డయ్యెడు శాంతయూర్తి
ప్రాజ్ఞశేఖరుఁడును భిన్నభావ మూను

3౧

అధీయతే విజానన్తి
విగజ్యన్తి ముహుముహుః
నాత్యన్తాయ నివతన్తే
సరా వైషమ్యతో విధేః.

౬౨

దోహదై రాలవాలై శ్చ
కియ ద్వృక్షా నుపాస్మహే
తే తు కాలం ప్రతిక్షన్తే
ఫలపుష్పసమాగమే.

౬౩

క. ప్రసూతే పురోవతం
కః ప్రేరయతి వారిదమ్
ప్రాప్తే తు శ్రావణే మాసి
భనత్యే కార్ణవం జగత్.

౬౪

కాలః కరోతి కాయాణి
కాల ఏవ నిహన్తిచ
కరోమితి విహస్మితి
మూఘో ముగ్యతి కేవలమ్.

౬౧

గీ॥ విషయసంగ్రహమును శాస్త్రవేదు లగుచుఁ
బదపదమున పరక్తి నూనెదరుగాని
కలుషమతి దైవదుర్విపాకమున నరులు
పూనఁబోవరు కట తీవ్రమోక్షవాంఛ.

౬౨

గీ॥ దోహదములుఘటించి పాదులనుజేసి
చెట్ల నెన్నింటి నిట్లు పాసింపవచ్చు
నవియునుఁ ఫలపుష్పనమాగమమున
సంతయును గాలమున కెదురెదురె నూచు.

౬౩

గీ॥ పూర్వవారము నెవ్వఁడు పొడమఁజేసె
జలధరంబుల నెవఁడు పోత్సహవటిచె
శ్రావణము వచ్చినంతన సకలజగము
నగుచు నున్నది యేకజలార్ణవంబు

౬౪

గీ॥ కాలమే సర్వకార్యసంఘటన సేయు
కాలమే సర్వకార్యవిఘ్నత ఘటించు
నిది యెఱుంగలేక మూఢుఁ డియ్యది ఘటించి
తిడిచెటిది తంచు మనమున నెఱచుచుండు

౬౫

అపి కాలస్య యః కాలః
సోఽపి కాల మపేక్షతే
కర్తుం జగన్తిహర్తుం వా
కాలస్తే స జగత్ప్రభుః

౬౬

కాలః సదాగతి రపి
స్థాయీ వ పరిచేష్టతే
చగ్ధమారుతవద్విశ్వ
మధరోత్తరయ స్త నాత్

౬౭

కాల శ్చాలయతి ప్రాయః
వణితా స్పృమరా నపి
తంచే చ్చికిషసి వశే
తితిత్సైవ మహాషధమ్

౬౮

రస్థోఽఘ ప్రహరివ్యస్తః
కతి కామాదయోఽరయః
క్షణా న్నశ్యతి లోకోఽయం
క్షమా చేన్న నియచ్ఛతి

౬౫

గీ॥ కాలునకుఁ గాలుఁ డగు మహాకాలుఁ డేని
భువననిర్మాణ సంహారముల నొనర్ప
సతము కాలనిరీక్షణ నలుపుచుండుఁ
గావునను కాల మొకఁడే లోకము నియంత

౬౬

గీ॥ చండమారుత మీ వ్రవంచంబు నెల్ల
చిటికెలోపల తలక్రిందు నేయనట్లు
కాల మరయ సదాగతి కలది యయ్యు
నుసిరం బైనదాని మచ్చుగ నె తోచు

౬౭

కం॥ కాలమె పండితులను మూ
రాఘుల జలియింపఁజేయు ననవరతం బా
కాలమును వశముపఱుపం
జాలిన దివ్యావధంబు డును యొకఁడే నుమీ

౬౮

గీ॥ ఓర్ప నియమింపకున్నచో నొక్కచిటికె
లోపల నశింపకుండునే లోక మెల్ల
రంధ్రములు దోచుచో బ్రహరణమునేయు
ప్రబలకామాదిశత్రువర్గంబుచేత

౬౯

అవకారపరాణా మ
 పృథకువణ్ణి సాధవః
 చిన్దన్త మపి వృక్ష స్స్వ
 చ్ఛాయయా కం న రక్షతి.

౭౦

సృవత్యేవ సదా జ్ఞానం
 సృవత్యేవ సదా తపః
 చిద్రం చిద్ర మనుప్రాప్య
 న చే చ్ఛాదయతి క్షమా.

౭౧

క్షమాం రక్షన్తి యే యత్నా
 త్క్షమాం రక్షన్తి తే చిరమ్
 క్షమాన్తే నిభృతా యేషు
 క్షమాన్తే సర్వాశమిషు.

౭౨

మూర్ఖాః శమయితుం దుఃఖం
 సంరమ్భన్తే తతస్తతః
 క్షమయేవ నిగృహ్యన్తి
 ధీరాః సంరమ్భవజ్ఞాతాః.

౬౯

గీ॥ శిష్టు లగువారి కెగు చేసినను మఱల
చేయ రవశ్యతి లగ్గె చేసెదరుగాని
పాదపము తన్న నటికెమ వాని కైనఁ
జల్లదన మీయ దే నిజచ్ఛాయచేత.

౭౦

గీ॥ కేవలంబుగ నో ర్పడ్డగింపకున్న
మహిలేనిజ్ఞానమును వినిర్మలతనన్ను
జాతిపోవుచు నుండెడు సంతలంబు
సమయమును వేచియున్న రంభిములు బొంది.

౭౧

గీ॥ సతత మెవరు క్షమారక్ష సలుపుచుండు
సతము వారె క్షమారక్ష సలుప నగుచు
రనయ మెవరు నిభృతక్షము లరయ వారె
సర్వకార్యక్షముల బ్రపంచమనయండు.

౭౨

గీ॥ పైకొనిన దుఃఖభారమును బాపికొనఁగ
మూర్ఖు లెంతయొ సందంభమును బొనర్తు
ధీరవరు లోర్పుమై దుఃఖభార మెల్ల
పైచెదరు తొట్టుకాటు లేశంబుఁ గనక.

23

ఆకాల్యా దానిశీధాశ్చ
కుక్కుఢం వ్యాపియానుహే
న చ నివృణుమో చాతు
శాస్త్రాస్తు సుఖ మానతే.

24

నాయస్య ని శరీరాణి
న దైన్య మవబుధ్యతే
సంభవత్యపి చానన్దః
శాన్తి మధ్యస్యతాం సతామ్.

25

ప్రసీద త్య పరిస్వస్తి
పయః కలుషితం యథా
తథా శాస్త్ర మపి స్వాస్త్యం
ప్రసీదతి శనైఃశనైః

26

యత్నేన మహతా లభ్యా
దాసా ద్విత్వా సుఖాయ నః
శాస్త్రస్య కాలాదృష్టాద్యాః
శతం భృత్యా ఆవేతనాః.

30

23

ఉ॥ జేనకు సొట్టకొనము చిత్తమునం దలపోసి రే
బవ * స్థూనినరక్తి నెద్దియెదియో ఘటియించుచు
నున్న మాకు నుం * తేనియు సౌఖ్య మబ్బ దదియేమి
పురాకృతమో ప్రళాంతం లా * మానిను లూరకే
నుఖసమగ్రత శోభిలుచుండు నిత్యము॥

24

గీ॥ శాన్త్యపానకు లైనట్టి సజ్జనులకు
దీనభావమా నుంతేనిఁ దెలియఁబడదు
లేశమని శరీరముల్ క్లేశపడవు
ఘనతరానందనుఖసమగ్రతయు గలుగు.

25

గీ॥ కలుషితము లైన జలములు కడపకునికిఁ
దేటికొనియెడునట్లు లుద్రిక్తకామ
కలుషితం బగుచిత్తంబు కలంగఁదేటి
శుద్ధిబొందెను శాంతివిస్ఫూర్తి ననసి.

26

గీ॥ అధికయత్నాన నాత్మసౌఖ్యంబుకొలకు
దాను లొకరిద్దఱు లభింపఁగినవారు
కాలభాగ్యాదిభృత్యవర్గము శతంబు
శాంతుఁ డగువానిఁ గొల్చు నిచ్చులు తనంత.

అపి మృవ్యావ్య గిరా లభ్యః
సదా జాగత్యే తన్ద్రితః
నాస్తి ధర్మనమో భృత్యః
కించి దుక్తస్తు ధావతి.

అధేనో పాజ్యతే ధర్మో
ధర్మేణా ధం ఉపాజ్యతే
అన్యోన్యాశ్రయణౌ హ్యేత
దుభయోర్పత్తిసాధనమ్.

వివశో పుణ్యతీర్థాని
విక్రేతార స్త్వకించనాః
తృణేనాప్యస్తతోధర్మః
వవశసు క్రియతే మహానమ్.

చులుకోదకమాశ్రేణ
ధాన్యముష్ణివ్యయేనచ
మరుభూమిషు దుభిక్షే
ధర్మనస్యం మహాఫలమ్.

గీ॥ లలితపుం బల్కుబడిచేత లభ్యపడును
జాగరతః బూనియుండు నిశ్చలత నెవుడు
జెచ్చెఱుం బర్వులెత్తును జెప్పినంత
వసుధ ధర్మంబుసాటి సేవకుడు లేడు.

2౮

గీ॥ ధర్మము గడింపవచ్చును ధనముచేత
ధనము గూర్పంగ నగు ధర్మముననుజేసి
అనయ మీదృశము పరస్పరాశ్రయంచె
జగతి నేతద్వయోత్పత్తిసాధనంబు.

2౯

గీ॥ అంగదులు పుణ్యతీర్థమ్ము లమ్మువార
తార! పేదలు తృణముచే నైన యేని
బర్వదినములలో నిరుపద్రవముగ
కోటిధర్మంబు నార్జించుకొనఁగవచ్చు.

౩౦

కం॥ వ్రుడిసెడు జల మొసఁగినను
బిడికెడు ధాన్యంబు వెచ్చ పెట్టిన నుఫలం
బిడు ధర్మనన్య మెలమిం
గడువడి మరుభూమి నైనఁ గఱపున నైనన్.

౩౧

౮౧

ధర్మో నమఃసఖః కాలే
గురు స్తత్సోపదేశనే
భటః సంగరరక్షేషు
సచివోఽథ సమాజకే.

౮౨

భువి వృక్షా దివి చ్ఛాయా
భువి కూపో జలం దివి
భువి యద్భవ్యాతే విప్రే
దివి తద్దీయతే సురైః.

౮౩

శదభీకన్దవ ద్ధర్మో
న రో హతి బహిర్గతః
ఛాదితస్తు ఫలం చారు
నూతే పనసకులవత్.

౮౪

దుఃఖేనో పాజ్యతే ధర్మః
సుఖేన తు విసశ్యతి
కృచ్ఛ్రలబ్ధ మముం త్రాతుం
నేచ్ఛన్తి మునఃకుః సుఖమ్.

౮౫

౮౧

గీ॥ కోరికలుదీర్చ సర్వసఖుండువోలె
దేశికునివలె తత్వోపదేశమందు
భటునివలె నని విత్తసంపాదనమున
నదిపుడునువలె ధర్మము సాయపడును.

౮.౨

గీ॥ భువిని వృక్షంబులును దివంబునను నీడ
భువిని కూపంబులును దివంబున జలంబు
నవనినురు లెద్ది భూమిపై ననుభవింతు
దానిఫల మిచ్చెదరు దేవతలు దివమున.

౮౩

గీ॥ బయలువడి ధర్మ మరటిదుంపయునువోలె
నంకురింపంగఁబో దొకయప్పు దేని
వనసమూలంబువలె కప్పఁబడిన దగుచు
బరిణతము సుందరము నైన ఫలము నీను.

౮౪

గీ॥ ప్రబలకష్టాఋతంబు ధర్మము నమస్త
మైహికసుఖానుభవముచే నంతరించు
గాన తద్ధర్మరక్షాప్రకాష్టబుద్ధి
నిచ్చినేయరు మాను లైహికసుఖంబు.

౮౩

౮౫

సంపాద్యతాం వా యత్నేన
యద్వా విక్రీయతా మయమ్
సవదా భుజ్యతాం వాన్యై
ధర్మో భవతి నాన్యథా.

౮౬

అథావస్తాః ప్రశస్యంతే
నిస్వంతే తద్వివాక్యతాః
అగమేష్వపి చేదేవ
మద్భుతం కిం శరీరిషు.

౮౭

అధోఽవ్యధోన చేత్సాధ్యః
కా వార్తా ధర్మకామయోః
అధాః సవజగన్మూల
మనధోఽధావిపర్యయః

౮౮

కర్మ జ్ఞానం చ మోక్షాయ
కర్మణ్యధోఽధికారితా
అతో ధోనైవ కైవల్యం
స కైవల్యేన లభ్యతే.

౮౯

౮౫

గీ॥ చిరము యత్నంబుచేత నార్జింప నైన
నితరజనముల కొని విక్రయింప నైన
చెలఁగి పరు లెంతపెల్లు భుజింప నైన
దఱుగదు నశింపఁబోవదు ధర్మ మెపుడు.

౮౬

గీ॥ అర్థవత్సంబ కడఁ బ్రశంసార్హ మర్థ
హీనతయె నర్హదా నింద్య మిలఁ దలంప
నాగమములందె యిట్లుండ నైన నింకఁ
గలుగు నెద్దివచ్చింప జేవలను గూర్చి.

౮౭

గీ॥ అర్థమున నర్థమే సాధ్యమగుచు నుండ
ధర్మకామంబులనుగూర్చి తడవ నేల
ధాత్రికంతకు మూల మర్థంబునూపె
తద్విపర్యయమున ననర్థములు మూఁడు.

౮౮

గీ॥ కర్మమును జ్ఞాన మనెడు మార్గద్వయంబు
కలదు మోక్షంబునొందఁ దత్కర్మమునకు
ధనము ముఖ్యంబు కావున ధనమునందు
కలదు మోక్షము లేదు మోక్షమున ధనము.

౮౯

౮౯

కథమథం నిషేధస్తు
శ్రుతయః స్మృతయోపి వా
యాసామేకం పదమపి
స చలత్యథతో వినా.

౯౦

లక్ష్మీశ ఇతి గోవిందో
మేరుధన్వేతి శంకరః
హిరణ్యగర్భ ఇత్యేవ
బ్రహ్మపి బహుమన్యతే.

౯౧

ఊర్ద్వం గచ్ఛన్తి యం త్యక్త్వా
యం గృహీత్వా పఠత్యధః
తస్య గౌరవమథాస్య
తావత్తైవా నుమీయతామ్.

౯౨

దృష్టదోషోఽపి గాహాస్థ్యే
దూరదశితయా స్వయమ్
గాహాస్థ్య మేవ పరమం
మేనే నైయాయికో మునిః.

౮౬

౮౯

గీ॥ అర్థహీనంబుగా వేని దైన పద మొ
శండునేని చలించు దెక్కడను నట్టి
శ్రుతులె యైనను స్మృతులనంతతులె యైన
నంచితార్థంబులను నిషేధించు నెట్లు.

౯౦

గీ॥ ఎలమి మధుసూదనుండు లక్ష్మీకుఁ డనుచు
ద్రవ్యంబకుం జారయఁగ మేరుధన్వి యనుచుఁ
గమలసంభూతుఁడు హిరణ్యగర్భుఁ డనుచుఁ
బొందుచున్నారు గౌరవంబును ధరితి.

౯౧

గీ॥ జేని సంత్యాగ ముత్తమస్థితినిఁగూర్చు
జేని సంగ్రహ మథమస్థితిని ఘటించు
దలచ నాద్రవ్యపుం గొప్పతనము దాని
చేతనే మిక్కిలిగ నూహనేయవచ్చు.

౯౨

గీ॥ తనకుఁదా గౌతముఁడు దీర్ఘ దర్శి యగుట
నఖిలదోషాన్వితంబు గార్హస్థ్య మనుచు
నరసికొనియును దుదకు గార్హస్థ్య మొకఁడె
మహిత మని యెంచె నాల్లాశ్రమములలోన.

గృహిణా యది లభ్యేత
గృహిణీ హృదయజ్ఞమా
సంసార ఇతి కో భార
స్తం సారమనువశ్యతః

౯౪

ఆహార్య చినుమః స్వగళ
మపవగళమపి క్రమాత్
అనుకూలే హి దాంపత్యే
ప్రతికూలే న కించన.

౯౫

గృహిణీవృత్తదోషేణ
గాతమోత్యంతతాపితః
అతస్థే దుఃఖవిధ్వంసం
క్షైవల్యం పరమం మునిః

౯౬

అపి యత్పరమం తత్త్వ
మథేన్ద్రకృతశేఖరమ్
తస్మాపి తావానానన్దః
కిమస్మజ్జననీం వినా.

౯౩

గీ॥ పరమహృదయంగమయుఁ బతిప్రీతి యైన
భార్య లభించెనే గృహపతికి మిగుల
సారత మానకాని సంసార మెల్ల
భంగిని నొకప్పుడేనియు భార మగునె.

౯౪

గీ॥ అనయ మనుకూలదాంపత్య మైన యెడల
కృమముగాఁ బొందగల్గు స్వర్గమును మోక్ష
మది తలంపఁగ వివరీత మైన యేని
కలుగఁబోదు సుఖం బైహికమున నేని.

౯౫

గీ॥ తలఁప నర్థాంగి దుశ్చరితంబుచేతఁ
దాపితుం డయి మున్ను గౌతమతపస్వి
వ్యసనవిధ్వంసనంబె కైవల్య మనుచుఁ
గృమత నూహించి నిర్విచారముగ నుండె.

౯౬

గీ॥ చింతనేయంగ బాలేందుశేఖరుండు
పరమతత్వస్వరూపభాసురుడె యైన
సతియు నాతిల్లి యైన పార్వతియెలేక
యతని కంతటి యానంద మబ్బుగలదె?

౯౭

నిన్నని చ పశంసని
నిగమా యద్భవాశ్రమమ్
దామ్పత్యసామ్యవైషమ్య
భేదా దేతద్వ్యవస్థితః.

ఇందియాణ్యనువక్షేశ్య
లభ్యం శ్రేయో గృహశ్రమే
అతస్తుయాశ్రమం ప్రాహు
రబాధన్యాయబాధితమ్.

భుజ్యతే యత్సుఖం ధీరై
రప్రమత్తైర్గుహాశ్రమే
స్వర్గస్తస్మాజ్జనంపూర్తి
రపవర్గోఽస్య నిత్యతా.

ఉచ్చావచం జగద్ధాన్య
మేశధైవ నిషేధతి
ప్రవిష్టమాత్మో నృపతిః
ప్రపంచమివ నశ్యతిః.

౯౭

గీ॥ ఒకట నిందించుఁ గొనియాడు నొక్కచోట
మొదలిమినుకులు గార్హస్థ్యమును గుఱించి
సామ్యవైషమ్యదాంపత్యసన్నివేశ
ములె తలంపఁగఁ దద్వ్యవస్థలకుఁ గతము.

౯౮

గీ॥ తలఁప గార్హస్థ్యమున శుభంబులను బొంద
శ్రమకుఁ బాల్సేయవలె నిందియముల నెల్ల
దాననే యెట్టిబాధావిధంబులేని
దనఘము తురీయ మాశ్రమం బండు బుధులు.

౯౯

చ॥ సిరముగ నప్రమత్తు లగుధీరులచేత గృహశ్రమంబు
నా • వెరవుగ నేనుఖం బనుభవింపఁగ నయ్యెడు
దాని కంగవి • స్ఫురణ మనేకభంగి కడముట్టుటయే
త్రిదివంబు తత్సుఖ • స్ఫురణము శాశ్వతం బగుటపో
యవవర్గము చింతనేయఁగఁ.

౧౦౦

గీ॥ తీవ్ర మైన ప్రపంచదుస్థితిని వేద
మొఁకట నెట్లూచముట్టుగా నూడ్చివైచు
నట్లె రాజేంద్రుడు బ్రవిష్టుఁ డగుచునండి
నకల మిహలోకదుస్థితి నమయ్యఁజేయు

న రాజానం వినా రాజ్యం
బలవత్స్వపి మన్త్రిషు
ప్రాణేష్వసత్సు కిం దేహ
శ్చణ్డవాతేన ధాయతే.

మాతుః కించిత్పితుః కించి
దాచార్యాత్కించిదాప్యతే
సమ్యగ్విసేతాచ్ఛస్త్రేషు
సర్వం రాజన్తు లభ్యతే.

చలన్తి సర్వామర్యాదా
శ్చలితే నతి పాధివే
సర్వతా అపి కమ్పన్తే
ప్రసక్తే కంపనే భువి.

పత్న్యా మాజ్ఞల్యయోగేన
పత్యురాయుః ప్రవధతే
ప్రకృతీనాత్తు భాగ్యేన
పాధివః సుఖమేధతే.

౧౦౧ .

గీ॥ ఇత్థబలదర్శితులు మఁతుఁ లెందఁ టున్న
రాజ్యనుస్థితి పొనఁగదు రాజులేక
చెలఁగి నుడిగాడ్చు లెంతవీచిననుగాని
ప్రాణవాయువులేక దేహంబు మనునె.

౧౦౨

గీ॥ తల్లిచేఁ గొంతయును గొంత తండ్రిచేతఁ
గొంత గురువరుచేతఁ జేతుడుచు నుడు
శాస్త్రశిక్షితఁ డైన భూబానిచేత
ననయమును సర్వధర్మఁబులును లభించు.

౧౦౩

గీ॥ చటులభూకంప మొదవెడు సమయమందు
భూమిధరములు కంపముం బొందునటుల
భూరమణునుఁ డాత్మధర్మము మీతె నేని
నకల మిహలోకధర్మంబు నన్నగిల్లు.

౧౦౪

గీ॥ భార్యమాంగల్యయోగసంపదనుజేసి
భర్త కాయుఁప్రవృద్ధి చేపడెడునటుల
ప్రకృతిజనుల మహాభాగ్యవశముచేత
నవనితలవతి సౌఖ్యంబు లందుచుండు.

సభారంజనము.

౧౦౫

నిమిత్తం శతకం సాగ్రం
నీలకంఠేన యజ్ఞనా
సభారంజనమేతేన
సాధయన్తు మనీషిణః.

సంపూర్ణము.

౧౦౫

గీ॥ చారుకవితాకళావేది సాంగవేది
యైన శ్రీ నీలకంఠమహాకవీంద్రు
చేత విరచిత మగు దీనిచేత బుధులు
కడగిఁ గంజింపఁజేతురుగాక సభలు.

౧౦౬

గీ॥ ఆమరభారతి నీలకంఠాఖ్యనుకవి
రచితశతకము శ్రీ సభారంజనమున
కాంద్ర మిది నిబుధాగ్రణు లాననంగ
వ్రాసినాఁడను వేంకటరత్నకవిని.

౧౦౭

క॥ శ్రీ నీలకంఠమఖ వి
ద్యానిధి శృంగళిమి సహరహం బిది బుధనం
తానామోదాశ్రుసరి
ద్వానీరం బగుచు జగతి వర్ధిలుగాతఁ.

గ ద్య

ఇది శ్రీరామచంద్రకరుణాకటాక్షలబ్ధసరసకవితా
ధురీణ హరితమునీంద్రగోత్రవవిత్ర మక్క
పాట్యన్వయాప్తీచంద్ర నాగమాంబా

గీ॥

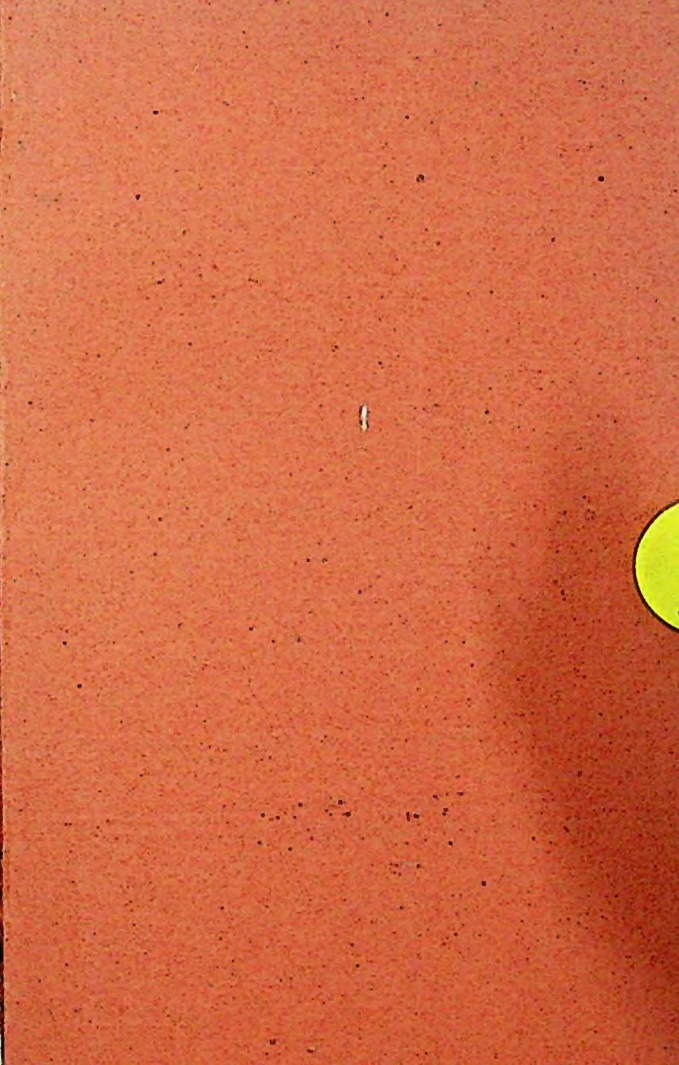
సభారంజనము.

వేంకటాచల పుత్ర బుధవిధేయ
వేంకటరత్ననామధేయ ప్రణీతం
బైన (ఆంధ్రీకృత) సభారం
జనశతకము
సంపూర్ణము.
టమ్ తత్సత్.

SHRI GURU USHWARADHYA
SIMHASANA JIANAMANDIR
LIBRARY

Angamawadi Math, Varanasi
No. 8164

ప్రకటన.

ఆర్యులారా !

సంస్కృతమున జయ దేవమహాళవిచే గలిగియుండు బడిన
ప్రసన్న రాఘవనాటకమునకు సృసిహవాపండితవిద్యవ్వాడచే రచి
యింపబడిన ఫలవతీనామక వ్యాఖ్యాసము బహుప్రయత్న
లబ్ధము దేవనాగరలిపిలో ల్వరిలో నచ్చుకానున్నది. సంస్కృత
పిపాసువుల కెల్లర కీ గ్రంథము ముఖ్యముగఁ బరింపఁదగినది
కారణాంతరములచేఁ బ్రకృతము కొలఁదివ్రాతలు మాత్ర
ముఁదింపఁ బడుచున్నవి. గ్రంథములు వలయువారలు ముందు
రు. 3-8-0 లు మనియార్థరుద్వారా యాశ్రింది విలాసము
నకుఁ బంపి తమపేరు రిజిష్టరు చేయించుకొనవలసినది. అచ
ముగిసినవెంటనే రిజిష్టరుకాబడిన చిరునామా దారులకు బు
కములు రిజిష్టరుపోష్టుద్వారా పంపఁబడును.

విలాసము.

మానేజరు.

కవి తావిలాసము.

అసమనమూరు. (Via) Ongol
M. S. M. R.